

Vanhentumisajat ^[1]

Vanhentumisajat

Eri tilanteissa on erilaiset vanhentumisajat.

Sisältöä muutettu 1.6.2020

Yleinen vanhentumisaika

Suomen lainsäädännössä on yksi yleinen yksityisoikeudellisia saatavia koskeva vanhentumisaika, jota noudatetaan, ellei tietyssä asiassa ole erikseen muuta säädetty. Tämä yleinen vanhentumisaika on kolme vuotta ja se alkaa kulua joko sovitusta eräpäivästä tai ellei eräpäivää ole määrätty, siitä hetkestä kun velkojana oleva sopijapuoli on täyttänyt oman suoritus velvollisuutensa. Vahingonkorvauksen osalta vanhentuminen alkaa siitä, kun vahingonkärsijä on saanut tietää tai olisi pitänyt saada tietää vahingosta ja siitä vastuussa olevasta. Vanhentuminen voidaan katkaista muistuttamalla velallista velan olemassaolosta. Muistutus on syytä tehdä siten, että se tarvittaessa voidaan näyttää oikeudessa toteen. Vanhentumisen katkeamisesta alkaa kulua uusi kolmen vuoden pituinen vanhentumisaika. Vanhentumisaika on kuitenkin viisi vuotta sen jälkeen, kun velasta on annettu lainvoimaiseksi tullut tuomio.

Tavallinen palkkasaatava

Työntekijän palkkasaatava, esimerkiksi peruspalkka, ja muut työsopimuslain mukaiset saatavat vanhentuvat viiden vuoden kuluttua erääntymispäivästä, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu. Työsuhteen päätyttyä työntekijän palkkasaatava kuitenkin pääsääntöisesti raukeaa, jos kannetta ei nosteta kahden vuoden kuluessa siitä, kun työsuhde on päättynyt.

Erityiset vanhentumisajat

Suomen lainsäädännössä on paljon erilaisia, eri asioita koskevia erityisiä vanhentumisaikoja. Nämä erityiset vanhentumisajat ovat pääsääntöisesti yleistä vanhentumisaikaa lyhempiä. Monet näistä erityisistä vanhentumisajoista koskevat nimenomaan työsuhdesaatavia. Erityisten vanhentumisaikojen osalta vapaamuotoiset toimenpiteet vanhentumisen katkaisemiseksi eivät yleensä ole riittäviä, vaan velkojan on vanhentumisen katkaisemiseksi ryhdyttävä velkomisprosessiin. Tällöin haastehakemuksen toimittaminen käräjäoikeuteen katkaisee vanhentumisajan kulumisen.

Vuosilomapalkka

Työntekijän oikeus vuosilomapalkkaan ja lomakorvaukseen on rauennut, jollei kannetta ole nostettu kahden vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana vuosiloma olisi ollut annettava tai lomakorvaus maksettava. Tämä aika lasketaan erikseen kunkin loman osan osalta sekä sopimuksen perusteella siirretyn loman osalta (TN 59/88). Tämän vuoksi samalta lomanmääräytymisvuodelta ansaitut lomat vanhentuvat eri aikaan talvi- ja kesäloman osalta. Tästä poiketen lomarahaa tai lomaltapaluurahaa koskeva saatava vanhenee työsuhteen aikana viiden vuoden kuluttua erääntymispäivästä, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu. Työsuhteen päätyttyä työntekijän oikeus vuosilomapalkkaan, lomakorvaukseen ja lomaraahan/lomaltapaluurahaan on rauennut, jollei kannetta ole nostettu kahden vuoden kuluessa työsuhteen päättymisestä.

Ylityöt

Työaikalaisissa on säädetty erityinen kahden vuoden vanhentumisaika, joka koskee kaikkia työaikalaisissa tarkoitettuja korvauksia. Tällaisia ovat lähinnä ylityö-, lisätyö-, hätätyö-, sunnuntaityö- ja varallaolokorvaukset sekä viikoittaisen vapaa-ajan saamatta jäämisestä suoritettava korvaus ja työsopimuksen päättymisen yhteydessä kesken jääneen tasoittumisjakson vuoksi maksettava korvaus. Vanhentuminen koskee näitä korvauksia kokonaisuudessaan, sillä lain perusteluissa on selvästi todettu, että kysymyksessä olevien korvausten perusosa vanhentuu yhtä aikaa korotusosan kanssa. Tämä erityinen kahden vuoden vanhentumisaika lasketaan eri tavalla riippuen siitä, onko työsuhde vielä voimassa vai onko se päättynyt. Oikeus työaikalaisissa tarkoitettuihin korvauksiin raukeaa, jos kannetta työsuhteen jatkuessa ei nosteta kahden vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana oikeus korvaukseen on syntynyt. Poikkeuksen tästä muodostaa vain tilanne, jossa rahakorvauksen sijasta annettava vapaa-aika on sovittu yhdistettäväksi säästövapaaseen. Tällöin kante on pantava vireille kahden vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana vapaa-aika olisi tullut antaa. Työsuhteen päätyttyä on työaikalaisissa tarkoitettuja korvauksia koskeva kante saatavan raukeamisen uhalla pantava vireille kahden vuoden kuluessa siitä, kun työsuhde on päättynyt.

Irtisanomisriita

Kanne työsopimuksen lakkaamista koskevassa asiassa on pantava vireille yleisessä alioikeudessa kahden vuoden kuluessa siitä, kun työsuhde on päättynyt. Työsopimuksen lakkaamista koskevia asioita ovat irtisanomis- tai purkuperusteen riitauttaminen sekä perusteen puuttumisen johdosta vaadittavat korvaukset.

Palkkaturva

Saamatta jääneitä palkkoja voidaan hakea myös palkkaturvamenettelyn kautta, jos työnantaja on maksukyvytön. Tällöin palkkaturvahakemus on tehtävä TE-toimistoon tai ELY-keskukseen kolmen kuukauden kuluessa saatavan eräpäivästä. Tämän ajankohdan jälkeen tehtyjä hakemuksia ei enää voida maksaa palkkaturvana. Työntekijä voi kuitenkin edelleen periä saatavaansa tuomioistuimessa.

Yhteistoimintamenettely

Laki yhteistoiminnasta yrityksissä velvoittaa työnantajan neuvottelemaan työntekijöiden kanssa ennen asian ratkaisemista tietyissä tilanteissa. Jos neuvotteluja ei ole käyty ja ratkaisuun liittyvistä syistä joku työntekijä osa-aikaistetaan, lomautetaan tai irtisanotaan, on hänellä oikeus saada työnantajalta korvausta, jota nimitetään hyvitykseksi. Työntekijän oikeus hyvitykseen raukeaa, jos kannetta ei työsuhteen kestäessä nosteta kahden vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana oikeus hyvitykseen on syntynyt. Työsuhteen päätyttyä oikeus hyvitykseen raukeaa, jollei sitä koskevaa kannetta nosteta kahden vuoden kuluessa työsuhteen päättymisestä.

Tasa-arvolaki

Tasa-arvolain mukaan syrjintä sukupuolen perusteella on kielletty. Työntekijällä, jota tämän lain vastaisesti syrjitään, on oikeus saada työnantajalta korvausta, jota nimitetään hyvitykseksi. Kanne hyvityksen suorittamisesta on nostettava kahden vuoden kuluessa syrjinnän kiellon rikkomisesta. Työhönottotilanteessa kanne on kuitenkin nostettava vuoden kuluessa syrjinnän kiellon rikkomisesta.

Syrjintä

Syrjintä (muusta kuin sukupuolesta johtuvasta syystä) työelämässä on kielletty sekä työsopimuslaissa että yhdenvertaisuuslaissa. Työsopimuslain syrjintäkiellon rikkomisesta voi vaatia vahingonkorvausta. Kanne on tällöin työsuhteen jatkuessa nostettava viiden vuoden kuluessa syrjinnän kiellon rikkomisesta. Työsuhteen päätyttyä kanne on nostettava kahden vuoden kuluessa työsuhteen päättymisestä. Yhdenvertaisuuslain syrjintäkiellon rikkomisesta loukatulle voidaan tuomita hyvitystä. Kanne on tällöin nostettava kahden vuoden kuluessa syrjinnän kiellon rikkomisesta tai, jos menettely on jatkuvaa, kahden vuoden kuluessa sen päättymisestä. Työhönottotilanteessa kanne on kuitenkin yhdenvertaisuuslain perusteella nostettava vuoden kuluessa siitä, kun syrjäytetty työnhakija on saanut tiedon valintapäätöksestä.

Keksinnöt

Työntekijällä on oikeus saada kohtuullinen korvaus työsuhteessa tekemistään keksinnöistä. Tällainen korvauskanne on pantava vireille 10 vuoden kuluessa siitä, kun työnantaja on ilmoittanut ottavansa oikeuden keksintöön. Jos keksintöön on haettu patenttia, kanne voidaan kuitenkin aina panna vireille yhden vuoden kuluessa patentin myöntämisestä.

Työttömyysturva

Työttömyysturvalain mukaan työttömyyspäivärahaa maksetaan päivärahoikeuden syntymisestä lukien, ei kuitenkaan ilman erityisen painavaa syytä pitemmältä kuin kolmen kuukauden ajalta ennen päivärahan hakemista. Tämän määräajan laiminlyönti johtaa pääsääntöisesti päivärahan menettämiseen. Päivärahoikeuden syntyminen tietenkin edellyttää työvoimatoimistoon ilmoittautumista ja päivärahan saamisen edellytysten täyttämistä.

Takausasiat

Velkoja menettää oikeutensa takaajaa kohtaan, jollei hän vaadi takaajalta suoritusta kolmen vuoden kuluessa päävelan erääntymisestä. Vanhentuminen keskeytyy, kun velkoja muistuttaa takaajaa takauksesta tai kun takaaja suorittaa päävelkaa. Vanhentumisen keskeytyksestä alkaa uusi kolmen vuoden vanhentumisaika. Takaus voidaan antaa myös voimassaololtaan määrätyksi ajaksi, jolloin suoritusta tulee vaatia takaajalta ennen kysymyksessä olevan ajan päättymistä. Takaussitoumus vanhentuu lisäksi 10 vuoden kuluttua itse takaussitoumuksen antamisesta.

Takaajan takautumissaatava varsinaiselta velalliselta vanhentuu siten kuin kyseisen päävelan vanhentumisesta säädetään. Takautumissaatava vanhentuu kuitenkin aikaisintaan kolmen vuoden kuluessa siitä, kun takaaja sai oikeuden periä takautumissaatavaansa velalliselta. Takaajan takautumissaatava toista takaajaa kohtaan vanhentuu, jollei hän vaadi suoritusta kolmen vuoden kuluessa siitä, kun hän sai oikeuden periä takautumissaatavaansa toiselta takaajalta, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu.

Rikosasiat

Rikosten vanhentumisajat vaihtelevat rikoksen vakavuuden mukaan seuraavalla tavalla:

- Jos rikoksesta säädetty kovin rangaistus on elinkautinen vapausrangaistus, rikos ei vanhennu koskaan.
- Jos rikoksesta säädetty kovin rangaistus on vapausrangaistusta määräajaksi yli kahdeksan vuoden, vanhentumisaika on 20 vuotta.
- Jos rikoksesta säädetty kovin rangaistus on vapausrangaistusta yli kahden vuoden ja enintään kahdeksan vuotta, vanhentumisaika on 10 vuotta.
- Jos rikoksesta säädetty kovin rangaistus on vapausrangaistusta yli yhden vuoden ja enintään kaksi vuotta, vanhentumisaika on viisi vuotta.
- Jos rikoksesta säädetty kovin rangaistus on vapausrangaistusta enintään vuosi tai sakkoa, vanhentumisaika on kaksi vuotta.

Lopullinen vanhentuminen

Luonnollisen henkilön sopimukseen perustuva rahavelka vanhentuu viimeistään, kun 20 vuotta on kulunut velan erääntymisestä. Jos velkoja on luonnollinen henkilö, vanhentumisaika on 25 vuotta. Tässä tarkoitettua vanhentumisaikaa ei voi katkaista.

Vanhentunut saaminen

Kaikissa tapauksissa saamisen vanhentuminen ei johda oikeudenmenetykseen. Ensinnäkin laki ei tietenkään estä velkojaa vaatimasta ja velallista maksamasta saatavaa vanhentumisajan jälkeenkin, mutta tällaisessa tapauksessa ei mihinkään pakkokeinoihin voida turvautua. Toiseksi vanhentunutta saatavaa voidaan käyttää kuittaukseen edellyttäen, että vastasaaminen on syntynyt ennen vanhentumista. Lisäksi pantinhaltijavelkoja ei ole velvollinen luopumaan pantista, vaikka velka olisi vanhentunut, vaan hän voi yhä käyttää panttia saatavan suoritukseksi.

Lainkohdat: Laki velan vanhentumisesta, vuosilomalaki 34§, työaikalaki 38§, työsopimuslaki

13 luku 9§, palkkaturvalaki 5§, laki yhteistoiminnasta yrityksissä 62§, laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 12§, yhdenvertaisuuslaki 26§, laki oikeudesta työntekijän tekemiin keksintöihin 7§, työttömyysturvalaki 11 luku 1§, laki takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta 19§ ja 33§ ja rikoslaki 8 luku

Asiasanat:

tasa-arvo [2]

yt-neuvottelut [3]

palkkaturva [4]

irtisanominen [5]

työaika [6]

vuosiloma [7]

Source URL: <https://www.tek.fi/fi/tyoelama/lakipalvelut/lakitieto/vanhentumisajat>

Links

[1] <https://www.tek.fi/fi/tyoelama/lakipalvelut/lakitieto/vanhentumisajat>

[2] <https://www.tek.fi/fi/tags/tasa-arvo>

[3] <https://www.tek.fi/fi/tags/yt-neuvottelut>

[4] <https://www.tek.fi/fi/tags/palkkaturva>

[5] <https://www.tek.fi/fi/tags/irtisanominen>

[6] <https://www.tek.fi/fi/tags/tyoaika>

[7] <https://www.tek.fi/fi/tags/vuosiloma>